

RESEARCHING THE NEED FOR AWARENESS TO DEAL WITH EPILEPTIC SEIZURE

Dimitrina Blagoeva

Faculty of Public Health „Prof. Dr. Tsekomir Vodenicharov, MD”, Medical University – Sofia, Bulgaria, dimi_blagoeva@abv.bg

Abstract: Epilepsy is the most common chronic neurological disease of the brain, which begins in childhood. Epilepsy can be caused by various factors affecting the brain. The causes of epilepsy can be different: hypoxemic and metabolic disorders that lead to permanent brain damage, infectious and traumatic injuries, structural abnormalities of the central nervous system. The main symptom of epilepsy is epileptic seizures, which are due to excessive discharges of nerve cells in the brain. Epileptic seizures are divided into convulsive and non-convulsive. The disease is characterized by recurrent seizures of loss of consciousness and / or motor, sensory and mental changes. The purpose of the present study is to investigate and analyze the need for awareness of nurses working in educational institutions to deal with an epileptic seizure that occurs in a student at school. The materials and methods used in the study are sociological, documentary and graphical analysis of the results. The study was conducted among 49 nurses working in schools in the city of Sofia. Results and discussion: The age of the nurses from the educational institutions who took part in the survey shows that the group of respondents aged 51 to 60 has the highest relative share. School nurses are informed about epilepsy and the causes that can cause an epileptic seizure in students. Almost half of the respondents can cope with an epileptic seizure that occurred in a student at school. **Conclusion:** Epilepsy is a disease characterized by epileptic seizures. School nurses need to be aware of the types of epileptic seizures. It is necessary to conduct trainings for nurses from educational institutions.

Keywords: nurses, awareness, epileptic seizures, students, training

ПРОУЧВАНЕ ПОТРЕБНОСТТА ОТ ИНФОРМИРАНост ЗА СПРАВЯНЕ С ЕПИЛЕПТИЧЕН ПРИСТЪП

Димитрина Благоева

Факултет обществено здраве „Проф.Д-р. Цекомир Воденичаров, дмн”, Медицински университет София, dimi_blagoeva@abv.bg

Резюме: Епилепсията е най- често срещаното хронично неврологично заболяване на главния мозък, което започва още в детска възраст. Епилепсията може да бъде причинена от различни фактори, влияещи върху мозъка. Причините за епилепсията могат да са различни: хипоксемични и метаболитни смущения, довели до трайни поражения на мозъка, инфекциозни и травматични увреждания, структурни аномалии на централната нервна система. Основен симптом на епилепсията са епилептичните пристъпи, които се дължат на свръхмерни разряди на нервните клетки на мозъка. Епилептичните пристъпи се разделят на конвулсивни и неконвулсивни. Заболяването протича с характерни повтарящи се пристъпи от загуба на съзнание и/или моторни, сензорни и психични промени. Целта на настоящото изследване е да се проучи и анализира потребността от информираност на медицинските сестри, работещи в учебни заведения, за справяне с епилептичен пристъп, настъпил при ученик в училище. Материалите и методите, използвани при проучването, са социологически, документален и графичен анализ на получените резултати. Проучването е проведено сред 49 медицински сестри, работещи в учебни заведения на територията на град София. Резултати и обсъждане: Възрастта на медицинските сестри от учебните заведения, взели участие в анкетното проучване показва, че с най-висок относителен дял са групата на респондентите на възраст от 51 до 60 години. Училищните медицински сестри са информирани за епилепсията и причините, които могат да предизвикат епилептичен пристъп при учениците. Почти половината от анкетиранияте могат да се справят с епилептичен пристъп, настъпил при ученик в учебно заведение. Заключение: Епилепсията е заболяване характеризиращо се с епилептични пристъпи. Училищните медицински сестри имат потребност от информираност за видовете епилептични пристъпи. Необходимо е провеждане на обучения на медицинските сестри от учебните заведения.

Ключови думи: медицински сестри, информираност, епилептични пристъпи, ученици, обучение

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Епилепсията е най-често срещаното хронично неврологично заболяване на главния мозък, което започва още в детска възраст. Епилепсията може да бъде причинена от различни фактори, влияещи върху мозъка. Епилепсията може да бъде с генетичен характер – обуславящи определено предразположение и наследственост при заболяване от епилепсия, а понякога да се дължи и на придобити причини – мозъчни увреди, като малформации на главния мозък, травми, тумори, съдови заболявания, възпалителни заболявания на главния мозък (менингоенцефалити), различни интоксикации (най-често алкохолизъм в по-голяма възраст) и др., но по-често епилепсията възниква в резултат на едновременното наличие както на генетични, така и на придобити фактори. Причините могат да варират в зависимост от това каква е възрастта на възникване на епилепсията. (Нац. Консенсус, 2017, 2019.; Шотеков, П., 2010; Благоева, 2020)

Причините за епилепсията са различни: хипоксемични и метаболитни смущения, довели до трайни поражения на мозъка, инфекциозни и травматични увреждания, структурни аномалии на ЦНС. В тези случаи епилепсията се означава като *симптоматична*. Тя се проявява обикновено през първите четири години от живота.

При значителен процент от болните с епилепсия не се откриват причини – *идиопатична, генуинна епилепсия*. Нейното начало е обикновено след 4 годишна възраст и може да се установи фамиленост. Епилепсията не бива да се счита за генуинна, докато не се изключат всички възможни причини въз основа на клиничния преглед и параклиничните изследвания. (Мумджиев, Н., 2001; Мумджиев, Н., 2000)

Световната Лига за борба с епилепсията (International League Against Epilepsy, ILAE) и Международното Бюро за Епилепсия (International Bureau for Epilepsy, IBE) дефинират епилепсията като „мозъчно заболяване, характеризиращо се с трайно предразположение за генериране на епилептични пристъпи и с невробиологичните, когнитивни, психологични и социални последици от това състояние”. (Нац. Консенсус, 2017, 2019)

Епилепсиите са хронични заболявания на главния мозък с различна етиология, характеризиращи се с повтарящи се пристъпи от внезапни количествени и/или качествени разстройства на съзнанието, възникващи на базата на свръхвъзбуда (разряди) на определена популация неврони и проявяващи се с различни преходни клинични (двигателни, сетивни, автономни, сензорни, психични и поведенчески и вегетативни функции) и електрофизиологични прояви. (Шмилев, 2008; Шотеков, 2010)

Честотата, тежестта на епилептичните пристъпи и страничните ефекти от прилаганите антиепилептични медикаменти са най-често посочваните клинични фактори влияещи на децата.

Епилепсията е заболяване характеризиращо се с епилептични пристъпи. Основен симптом на епилепсията са *епилептичните пристъпи*, които се дължат на свръхмерни разряди на нервните клетки на мозъка. Епилептичният пристъп е внезапна, относително краткотрайна и самоограничаваща се дезорганизация на една или няколко мозъчни функции (двигателни, сетивни, вегетативни, психични), които настъпват в резултат на патологична и свръхсилна възбуда на мозъчни неврони. (Guerrini, 2006)

Заболяването протича с характерни повтарящи се пристъпи от загуба на съзнание и/или моторни, сензорни и психични промени. Епилептичните пристъпи настъпват в резултат от внезапни хиперсинхронни електрични разряди на големи групи неврони. (Dimova, 2010; Bлагоева, 2020)

Епилептичните пристъпи се разделят на конвулсивни, при които е налична двигателна компонента и неконвулсивни, които не са свързани с движения – абсанси, астатични пристъпи. Най-важното разделяне е според това доколко се обхващат двете полукълба от възбудната активност. При едновременно обхващане на двете голямомозъчни хемисфери имаме генерализиран вид пристъпи, които винаги са съчетани с промяна в съзнанието. Такива са генерализираните тонично-клонични пристъпи, тонични, клонични, миоклонични, абсанси и астатични пристъпи. (Litvinenko, 2013; Нац. Консенсус, 2019)

При децата честите пристъпи имат по-увреждащ ефект, поради незавършеното развитие на мозъка, но при тях пластичните и компенсаторни възможности са по-големи. Ефектите на хроничните пристъпи влияят върху развитието, структурата и функцията на мозъка. (Litvinenko, 2013)

Фебрилните гърчове са възрастово свързано заболяване с епилептични пристъпи в кърмаческа и ранна детска възраст, при температура над 38° С, без данни за инфекция на ЦНС (менингит, енцефалит), метаболитни разстройства, интоксикации и други, които не налагат диагнозата епилепсия. Те са най-често *доброкачествени* и не водят до *епилепси*, и рядко продължават над 30 минути. Те се изясняват при висока температура, причинена в 85-90% от случаите от инфекции на горните и долни дихателни пътища (среден отит и остър тонзилит), варицела, други неспецифични вирусни инфекции, уроинфекции, след имунизации (85-90% от случаите).

Епилептичният статус (ЕС) е състояние, което е резултат от невъзможност за действие на механизмите отговорни за прекратяване на пристъпите или от инициране на механизми, който водят до абнормна

продължителност на пристъпите. Това е състояние, което може да има продължителни последствия, включително невронна увреда и смърт, увреда на невронни мрежи, в зависимост от вида и продължителността на пристъпите. За епилептичен статус се приема продължаващ над 30 мин. единствен пристъп или серия от пристъпи, между които съзнанието не се възстановява. Прието е, че се касае за епилептичен статус, когато: една епилептична активност продължи повече от 5-10 минути или при наличие на три последователни кризи, при които пациента не възстановява съзнанието между тях. (Национален консенсус, 2017). Шотеков, П., 2010). Масларов, Д., 2010)

2. ЦЕЛ

Целта на настоящото изследване е да се проучи и анализира потребността от информираност на медицинските сестри, работещи в учебни заведения, за справяне с епилептичен пристъп, настъпил при ученик в училище.

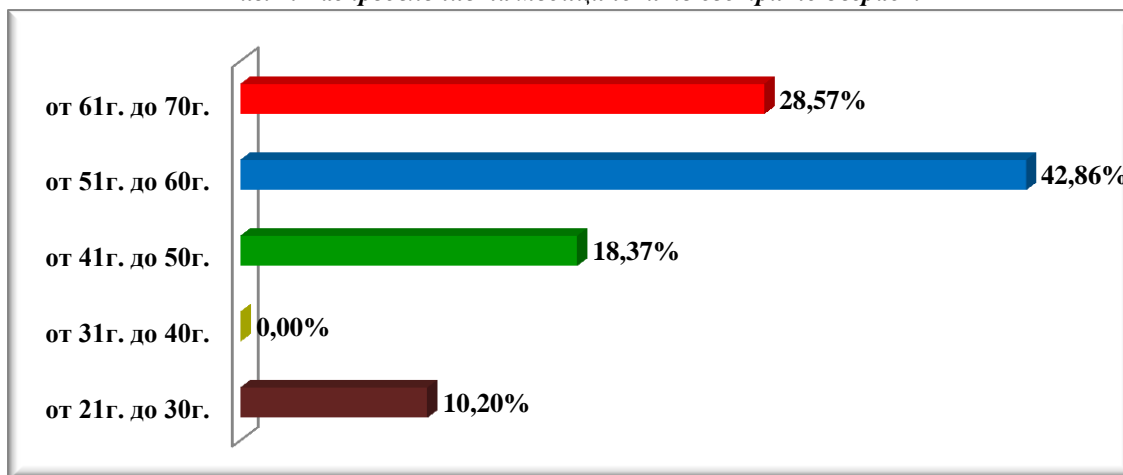
3. МЕТОДИ И МАТЕРИАЛИ

Проучването е проведено сред 49 медицински сестри, работещи в учебни заведения на територията на град София, в периода от месец Февруари до месец Юни 2021 година. В изследването са използвани документален, социологически метод – проведено е анкетно проучване на базата на доброволно и анонимно анкетиране по разработени специално за целта анкетни карти. Използван е статистически метод и метод за графичен анализ на получените данни. Графиките са изготвени посредством програмата Microsoft Office Excel.

4. РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

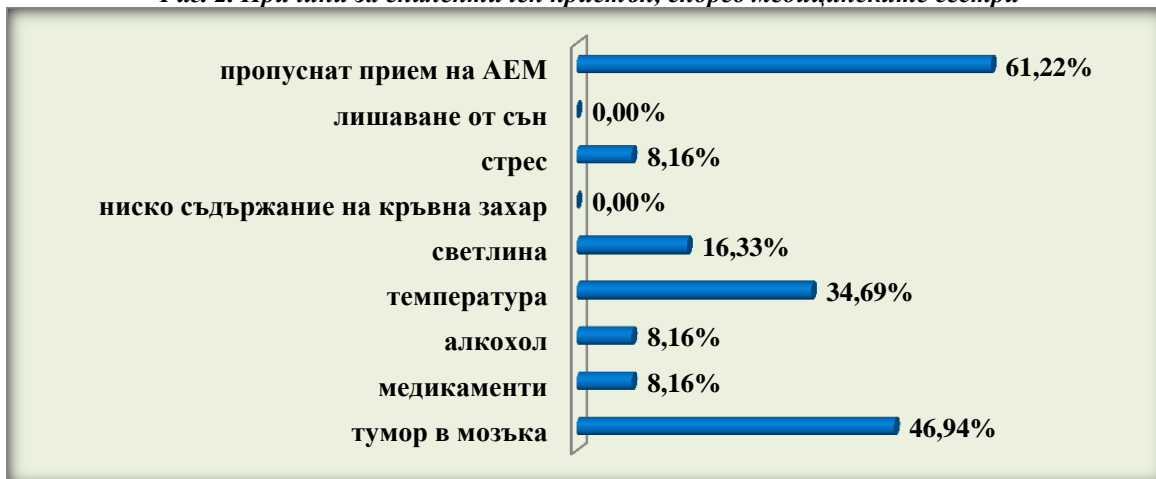
Възрастовата характеристика на медицинските сестри от учебните заведения, взели участие в анкетното проучване показва, че с най-висок относителен дял са групата на респондентите, на възраст от 51 до 60 години – 42,86%. На второ място са медицинските сестри на възраст от 61 до 70 години – 28,57%, а на трето – от 41 до 50 години – 18,37%. Макар и минимална част – 10,20% са медицинските сестри на възраст от 21 до 30 години. Проведеното проучване показва, че младите медицински сестри не започват работа по специалността след като завършат, нямат желание или не проявяват интерес за работа в учебните заведения. (Фиг. 1)

Фиг. 1. Разпределение на медицинските сестри по възраст

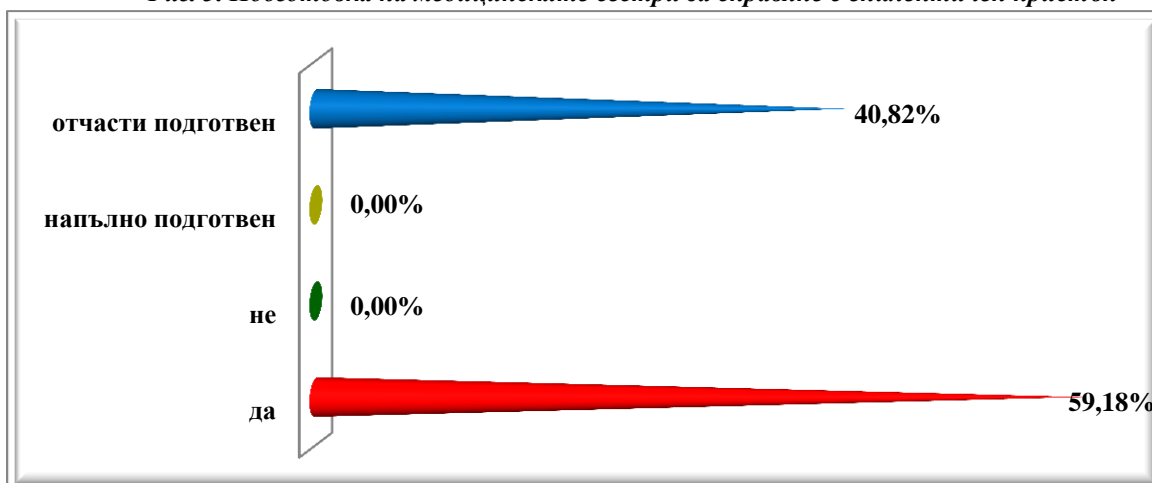
Представените данни на фигура 2 показват информираността на медицинските сестри за епилепсията и причините, които могат да предизвикат епилептичен пристъп при учениците. Анализът на резултатите показва, че най-висок е относителният дял (61,22%) на медицинските сестри, които посочват, че епилептичен пристъп може да бъде провокиран при пропуснат прием на антиепилептичен медикамент. Следващият по честота отговор с относителен дял 46,94 % е, че епилептичен пристъп може да настъпи при тумор в мозъка. На трето място с относителен дял 34,69% респондентите са посочили, че такъв пристъп може да се провокира от повишена температура. Други причини за появата на пристъп, посочени от медицинските сестри, е с равен относителен дял 8,16% са стрес, употребата на медикаменти и алкохол при по-големите ученици.

Фиг. 2. Причини за епилептичен пристъп, според медицинските сестри

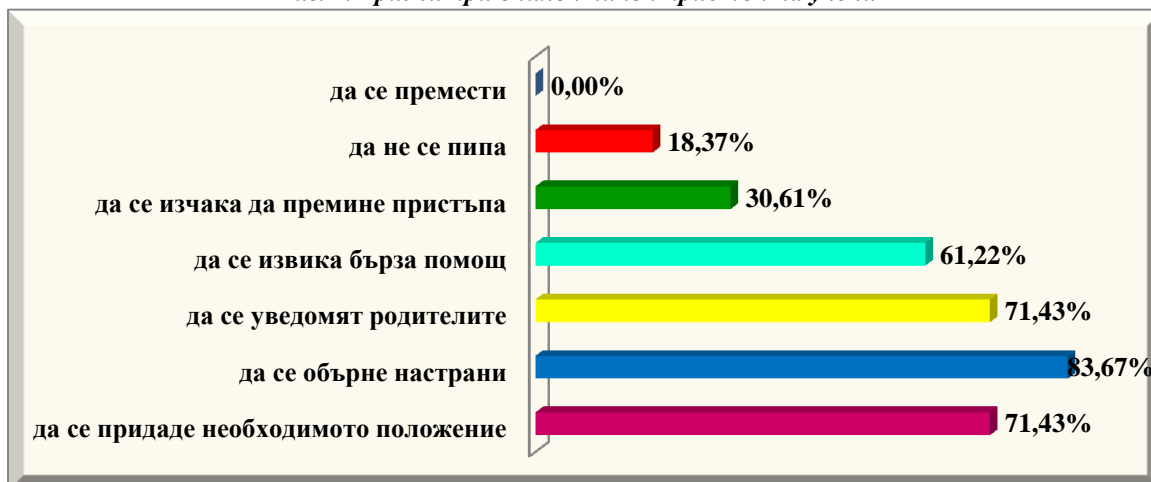
На фигура 3 са представени данните от проведеното проучване относно подготовката на училищните медицински сестри за справяне с епилептичен пристъп. Значителна част от анкетираните медицински сестри – 59,18% посочват, че са подготвени да се справят с епилептичен пристъп, настъпил при ученик в учебното заведение. Респондентите, посочили че отчасти се чувстват подготвени, са 40,82% от анкетираните, но никой от тях не е посочил, че е напълно подготвен.

Фиг. 3. Подготовка на медицинските сестри за справяне с епилептичен пристъп

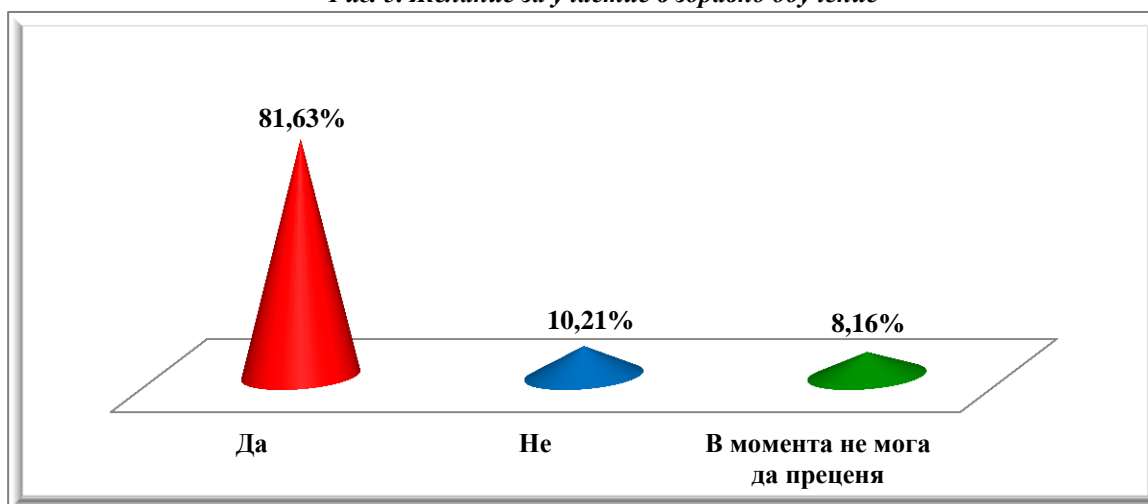
Анализа на резултатите от проучването по отношение грижите при епилептичен пристъп на ученик (фиг.4) показва, че най-висок е относителният дял (83,67%) на училищните медицински сестри, посочили че първата грижа при епилептичен пристъп е ученикът да бъде обърнат настрани. Следващите по честота отговори с равен относителен дял 71,43% са да се уведомят родителите на ученика и да се придаде необходимото положение. Четвърти по честота отговор с относителен дял 61,22% е необходимостта да се извика спешна (бърза) помощ.

Фиг. 4. Грижи при епилептичен пристъп на ученик

Придобиването на нови знания, умения и компетенции се осъществява чрез обучение. Обучението има конкретни цели: запознаване със заболяването, грижите и дейностите при епилептичен пристъп и повишаване на компетенциите.

Фиг. 5. Желание за участие в здравно обучение

На въпроса „Желаете ли да участвате в здравно обучение на тема: "Поведение при епилептичен пристъп при деца (ученици) с епилепсия"?", 81,63% от училищните медицински сестри посочват, че желаят да участват, а 10,21% от респондентите не желаят да вземат участие. Най-нисък е относителният дял на медицинските сестри, посочили отговор „в момента не мога да преценя” – 8,16%. (фиг. 5)

5. ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Проведеното проучване установи, че по-голяма част от училищните медицински сестри (42,86%) са на възраст от 51 до 60 години. Повече от половината от медицинските сестри (61,22%) са посочили, че са информирани за причините, които могат да предизвикат епилептичен пристъп при учениците. Голям е и процентът на анкетираните, които са подготвени да се справят с епилептичен пристъп, настъпил при ученик в учебното заведение (59,18%). Желание да участват в здравно обучение са посочили 81,63% от анкетираните.

В заключение, Епилепсията е заболяване, характеризиращо се с епилептични пристъпи, които в зависимост от своята честота и продължителност могат да доведат до тежки последици за индивида. От получените резултати на проведеното проучване се установи, че училищните медицински сестри имат потребност от информираност за видовете епилептични пристъпи. Необходима е допълнителна теоритична и практическа подготовка на медицинските сестри от учебните заведения по въпросите, касаещи грижите за

учениците (децата) с епилепсия и епилептични пристъпи. Необходимо е провеждане на обучения на медицинските сестри от учебните заведения. Спецификата на неврологичните заболявания е трудна и е необходимо да бъдат изработени алгоритми и наръчници, както и организиране на обучения и семинари, свързани със заболяването епилепсия и грижите при епилептичен пристъп.

ПРЕПРАТКИ

- Благоева Д., А. Терзиева, Т. Попова, А. Димитрова. (2016). Епилепсията – като заболяемост и значимост на проблема. Тридесет и седма научно-технологична сесия – София. "Гражданската идея в действие". Изд. „Темто”,
- Благоева, Д. (2020). Научна монография, „Здравно-социални проблеми на децата с епилепсия”, Изд. Централна медицинска библиотека, МУ – София, ISBN978-619-7491-31-9., стр. 39-44; стр. 63-64; стр. 28-32.
- Благоева, Д, П. Бикова, А. Терзиева, (2020). „Епилептичните пристъпи като водещ фактор за нарушения в развитието на децата с епилепсия”. Сп. „Детски и инфекциозни болести”, изд. Медицински Университет – София, Централна медицинска библиотека, год. XII, бр. 2, ISSN 1313-762X, X стр. 10-16.
- Dimova, P., (2010). „Епилепсията – социално значимо заболяване с голяма тежест за обществото и стигматизация на болните”. 2010 Bulg. Neurol., 10, 2010, № 4, с. 161-165, 2 fig. Sum. Bulg., Engl 41
- Масларов, Д. (2010). Неврология – за Факултетите по Обществено здраве. Темпора ЕООД, София
- Мумджиев., Н., (2001). Основи на педиатрията – клиника, диагноза и лечение, Мед. изд. „Арко”, София – стр. 623-639-642.
- Мумджиев, Н., под ред., (2000). „Детски болести, учебник за медицинските колежи”, Изд. къща „Сиела”, София, стр. 280-285.
- Национален консенсус за диагностика и лечение на епилепсията, сп. Българска неврология, том 18/бр.1, допълнение 2, 05/2017 г. Извлечено на 05.04.2019 г., от <http://www.nevrologiabg.com/science/journal/issues/issue-2017/vol18-issue1-sup2> ISSN1311-8641
- Национален консенсус за диагностика и лечение на епилепсията, сп. Българска неврология, т. 20 допълнение 1, 02/2019 г. Извлечено на 29.03.2019 г., от <http://www.nevrologiabg.com/wp-content/uploads/2019/03/BN-t20-sup1-KonsensusEpilepsia2.pdf> ISSN 1311-8641
- Шмилев, Т. (2008). „Справочник за диагностика и лечение на детски болести” 1-во издание под редакцията на Т. Шмилев, мед. Издателство „Райков”, Пловдив, – стр. 370-376, 110
- Шотеков, П. (2010). Неврология, изд. „Арко”, С
- Blagoeva, D. (2020). „Epileptic seizures – cause disorders in children with epilepsy”, ”International journal Knowledgevol. 40, ISSN 2545-4439 ISSN 1857- 923X, Global Impact & Quality factor 1,822/2017/, Черна Гора, may 2020, s. 667.
- Guerrini R. (2006). Epilepsy in children. Lancet 367: p. 499-524, Извлечено на 25.09.2017 г., от <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0140673606681828>
- Litvinenko, I. (2013). Епилептични пристъпи и епилепсия при деца, Health.bg, 11, N 4, с. 45-48
- Stambolova, Iv., P. Kantareva, T. Popova, D. Blagoeva. (2017). Policies for child health in pre-hospital assistance in Bulgaria. – In: From European to National Health Policy. Proceedings of the 1st International Conference on Public Health, 9-10 October 2017, pp. 479-482.